

Kitekint? - Fekete hattyúk

2009 december 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Miért fontosak a fekete hattyúk? Ki nyerte a legtöbbet a pénzügyi válságból? Hogyan veszít az, aki azt hiszi: mindent tud? Miért érdemes elgondolni a lehetetlent?

Malcolm Gladwell - a The Tipping Point, a Blink és az Outliers bombasiker? könyvek szerz?je - rendszeresen ír esszéket a The New Yorker magazinba. Új könyve válogatás eddigi írásaiból. Minden cikke a sikerr?l és a

kudarcról szól. Arról, hogy az ér el sikert, aki szokatlan módon közelít valamihez. Aki képes új világot, új törvényeket felfedezni. Egy vadállatként m?köd? kutya öt perc alatt kedves házi ebbé alakul át, ha valaki tudja, hogy kutyanyelven, jelekkel kell vele érintkezni. Az enyhén félrefordított fej kíváncsiságot, és nem támadást jelez. Az összeszorított száj és el?red?lt testtartás feszültséget, tehát támadást. Az egyenes tartás er?t, a görnyedt gyengeséget sugall.

Az amerikai mustárkirály rájött arra, hogy a francia mustár kifinomult ízét kell még rafináltabbá tenni: ez a luxus nyelve, így lett sikeres tucatnyi mustárával. Kudarcot vallott azonban az, aki ugyanezt próbálta meg a ketchup "nemesítésével". Az ember öt ízt képes megkülönböztetni: édes, savanyú, sós, keser? és az "umami", ami valami fehérje, anyatej, húsleves, gombás, szójás testes íz. Éppen ebb?l az öt ízb?l áll a ketchup, ezért szeretik a gyerekek, és ezért nem lehet fejleszteni: kerek egész.

Nassim Taleb nyerte talán a legtöbbet a mai pénzügyi válságból, miközben korábbi mestere a teljes vagyonát elveszítette. Komolyan vette David Hume angol filozófus figyelmeztetését: "Bármennyi fehér hattyút is látsz, nem lehetsz abban biztos, hogy minden hattyú fehér. De ha látsz egyetlen feketét, már tudod a helyes választ." Taleb úgy játszik a t?zsdén, hogy tisztában van azzal: nem tud semmit. Pontosabban, hogy a többiek azt hiszik, többet tudnak a piacról, mint amennyit tudni lehet. Arra játszik, hogy a pénzpiacon bármikor bekövetkezhet valami véletlen, váratlan esemény, ami a részvény- és kötvényárfolyamok zuhanását vagy szárnyalását váltja ki. Tehát, hogy léteznek fekete hattyúk, nem csupán fehérek.

A többiek a piacban hisznek. Abban, hogy mindenki racionálisan, kiszámítható módon viselkedik. Egymást másolják, és amikor beüt a baj, pánikba esnek. Nem ismerik az emberi gondolkodás irracionalitását: ha azonos esély van kis nyerésre és nagy vesztésre, az els?t választjuk. Kapunk 500 dollárt, és választhatunk, hogy visszaadunk 100 dollárt, vagy feldobunk egy érmét, s ha nyerünk, nem fizetünk semmit, ha veszítünk, fizetünk 200 dollárt: többségünk az utóbbit választja, miközben az els?vel járnánk jobban.

Taleb a ritkán bekövetkez? nagy változásokra játszik, miközben veszít a mindennapokon, mégis, libanoni bevándorlóból - apja azért miniszterelnök-helyettes, nagyapja miniszterelnök volt országában - milliárdos lett. Sikeres, mert elfogadta Karl Popper tanítását: "Soha nem tudhatod teljes bizonyossággal, hogy egy állítás igaz, csak azt, hogy hamis." Tudja, hogy a pénzpiacon végül is semmit nem lehet biztosan tudni. Ahogy a politikában és az élet más területein sem. Tudja, hogy a hagyományos gondolkodás sokáig sikert hoz, de ha véletlen és váratlan esemény jön, minden felfordul, és az lesz igaz, ami korábban lehetetlennek t?nt.

A mai globális válság egy nagyra n?tt fekete hattyú, és lehetségessé teszi a korábban lehetetlent. Lehetséges, hogy a globalizáció helyére a helyi és regionális gazdaság lép, az export elé a bels? piac, a termelés pedig fontosabb lesz a pénzszektornál, az erkölcs a profitnál, a közösség a vállalkozásnál, az állam a piacnál, és a nemzetpolitika szabályozza az üzleti érdekeket. Lehetséges lesz, hogy a korábbi neoliberális gondolkodást elsöpri a józan ész. Lehetséges lesz, hogy Magyarország kitör az elmúlt két évtized gondolkodási csapdáiból, amikor a piac és pénz mindenható érdekei legy?rték a munka, család, állam és nemzet értékeit.

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló